

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Theologia Scholastica Secundum Viam Et Doctrinam D. Thomæ Aquinatis, Doctoris Angelici

In Celebri Archiepiscopali Benedictina Universitate Salisburgensi, methodo
& norma ibidem usitata publicè tradita, & in IV. Tomos digesta ; Qvorvm
Primvs Tractat De Deo Vno Et Trino, Deq[ue] Creatura Angelica ...

Mezger, Paul

Augustæ Vindelicorum, 1695

§. I. Gravitas obligationis ex gravitate materiæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74152](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74152)

& prudentiæ ante illum annum ætatis, nec tamen suo frustratur effectu, si in casu particulari oppositum invenitur. Lex irritans testamenta sine substantiali solemnitate facta, tenet, tamen in casu aliquo absit fraus quam præsumit: & lex irritans contractus pupillares absque autoritate tutorum initos, retinet suum vigorem, tamen in aliquo casu nullum pupillo damnus imminet, in cuius præsumptione illa fundatur.

13. CONCLUSIO SEXTA. *Leges & præcepta in præsumptione facti fundata non obligant in conscientia, quando falsi præsumptio.* Ita Suar. l. 3. c. 23. Sorus de Just. l. 1. q. 6. a. 2. Palus tract. 3. disp. 1. punct. 14. cum communi.

Ratio est primò: Præsumptio legis vel ideo est falsa, quia lex præsumit aliquem actum esse licitum, qui tamen jure naturali, vel divino est illicitus; vel quia lex præcipit aliquem actum licitum, sed tamen propter præsumptum aliquod factum, quod à parte rei non invenitur. Si primo modo præsumptio est falsa, per se clarum est, quòd tunc lex humana vigorem legis amittat, cum nulla possit dari obligatio ad peccandum, legisque Divinæ & naturalis vinculum longè fortius stringat, quam ullius legis humanæ. Et patet ex c. inquisitioni, de sent. excomm. ubi præcipitur, quòd si quis sciens se invalidè contraxisse matrimonium, per sententiam judicis sub poena excommunicationis cogatur ad cohabitandum, & utendum matrimonio, debeat potius sententiam excommunicationis humiliter sustinere,

quam per carnale commercium peccatum operari mortale. Si secundo modo, rursus nulla est legis obligatio, hæc quippe non intendit obligare, quando falsi præsumptio, eò quòd recta ratio dicet, veritatem falsæ præsumptioni debere præferri, c. veritatem, dist. 8. ideoque in foro externo admittitur probatio contra præsumptionem.

Ratio est secundò. Deficiente motivo & intentione obligandi, nulla est legis obligatio: sed si præsumptio facti est falsa, deficit motivum & intentio obligandi: ergo tunc nulla est legis obligatio. Minor probatur. In lege conditionata, deficiente conditione etiam deficit legis motivum, & intentio obligandi; sed lex in facti præsumptione fundata, est saltem tacite conditionata, si nimirum veritas facti ita se habeat, sicut præsumitur; ergo fallente hæc conditione deficit legis motivum & intentio obligandi.

Ex quibus deduces primò: Illum, qui per juridicis sententiam condemnaturolvere pecunias alteri, qui per falsos testes probavit, ipsum esse debitorem, non teneriolvere; & si cogatur, posse uti occultâ compensatione, si sciat, se non esse debitorem. Secundò. Illum, qui se alterius bona malâ fide, & sine legitimo titulo possidere, non posse illa titulo præscriptionis retinere, si altera pars in probanda mala fide deficiat, quia lex præscriptionis præsumit bonam fidem, & legitimum titulum possidentis. Ita Salmantic. loc. cit. cum DD. à se citatis.

ARTICULUS IV.

Quanta sit legis humanæ obligatio?

S U M M A R I A.

1. Potest lex humana inducere obligationem sub mortali.
2. Transgressio legis ex contemptu est peccatum mortale.
3. Ideo proponens committere omnia venialia peccaret mortaliter.
4. Obligatio colligenda ex verbis legis.
5. Gravitatis obligationis bene colligitur ex gravitate poenæ adjectæ.
6. Non potest dari gravis obligatio in materia levi.
7. Ad erudendam gravem obligationem consideranda est gravitas materia.
8. Unde attendenda gravitas, vel levis materia.
9. Sententiæ negantis dari levem obligationem in gravi materia primum & secundum fundamentum discutitur.
10. Responso contraria partis examinatur.
11. Alia & vera responso.
12. Tertia ratio à paritate levis materia petita dissolvitur.
13. 14. 15. Sententiæ affirmantis rationes ponderantur.
16. Resolutio pro parte affirmante cum distinctione.
17. Disparitas inter gravem & levem materiam.
18. Si exprimeretur gravis obligatio in materia manifestè levi, foret levis obligatio.
19. Lex humana per se ordinariè non obligat cum vitæ discrimine.
20. Subinde tamen per accidens;
21. Et aliquando per se.

§. I.

Gravitas obligationis ex gravitate materia.

Quod lex humana possit inducere obligationem sub mortali, jam ex præmissis constare potest: idque probat primò autoritas S. Script. ubi præceptum de abstinendo à suffocatis Act. 15. vocatur necessarium. Matth. 15. dicitur: *Qui Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus.* Rom. 13. *Qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt.* Ratio sæpius indicata est, quòd obligatio manans ex lege æterna DEI & naturali potest esse gravis & sub mortali, si materiæ gravitas patiatur: sed efficacia obligandi in lege humana dimanat ex lege æterna DEI, & naturali, quâ jubemur obedire potestatibus superioribus: ergo.

Certum est ex S. D. 1. 2. q. 105. a. 1. & 186. 2. a. 9. & comm. DD. Toties committi mortale peccatum, quoties sit transgressio legis ex perfecto & formali contemptu illius, quamvis fiat in materia levi. Ratio est: quia per verum ac formalem contemptum læditur graviter charitas, & gravis infertur injuria legislatori, Ceterum formalis & perfectus contemptus legis non cen-

R r 3
setur

setur esse, quando quis in particulari casu non vult parere Superiori, eò quòd res ipsa in se sit levis, vel cum passione, aut consuetudine inducitur ad transgressionem præcepti; sed cum ex malitia præcepto adversatur, ut nempe contrario actu vel omissione actus præcepti ostendat, se nolle subijci suo legitimo Superiori.

3. Ex quo infero, illum, qui proponeret, omnia peccata venialia committere, non venialiter, sed mortaliter peccaturum; nam esto, quòd omnia venialia simul sumpta non constituent in seipsis peccatum mortale; cum tamen ejusmodi propositum non possit concipi, ex motivo delectabilitatis repertæ in objectis omnium peccatorum venialium, sed ex pura malitia & libidine transgrediendi præceptum divinum, quo venialia prohibentur, ejusmodi propositum gravem contemptum Divinæ autoritatis, & læsionem charitatis in se includeret, ut taceam, cumulum omnium peccatorum venialium in se claudere proximas occasiones etiam peccandi mortaliter, sub mortali prohibita.

4. Certum est secundo, obligationem legis dependere ex voluntate legislatoris, qui si utatur verbis non solum voluntatem, sed etiam præceptum significantibus, ut *jubeo, impero, præcipio, prohibeo, nemini liceat, &c.* tamen nullam faciat expressam mentionem obligationis in conscientia, nihilominus obligare censetur. Quando nam verò hæc obligatio sit gravis, aut levis, est questio difficultioris indaginis, quæ Authores in diversas spargit sententias. De quo

Certum est tertio. Nisi constet ex tenore legis ipsam esse purè poenalem, tunc ex gravitate poenæ adjunctæ transgressioni præcepti rectè colligi gravitatem obligationis. Ita Suar. l. 3. c. 26. & Clarif. D. Clete in qq. selectis q. 3. n. 13. cum pluribus citatis. Ratio est primò: quia de legislatore præsumi debet, quòd legem prudenter condiderit; atqui levi culpæ prudenter non adjicitur gravis poena, sed culpæ gravi; ergo si gravis poena adjiciatur delicto, non potest præsumi quòd sub levi culpa sit obligatio. Secundo; quia secundum S. August. l. 2. de bapt. c. 6. in statuta legis antiqæ divinæ, ex adjectione gravis poenæ rectè colligebatur gravitas culpæ & transgressionis, cum lex dicebat: *Peribit anima illa de populo suo*: ergo similiter ex gravitate poenæ à lege humana impostæ rectè colligitur gravitas obligationis.

6. Certum est quartò. Quantitatem & gravitatem obligationis non dependere à sola intentione legislatoris, sed etiam à quantitate materiæ, cui applicatur obligatio: nam gravis obligatio necessariò requirit gravitatem materiæ; ita ut non sit in potestate legislatoris humani obligare sub mortali in materia levi: nam primò fundamentum hujus obligationis est materiæ capacitas: atqui materia levis est incapax gravis obligationis: ergo illi gravis obligatio non potest imponi. Secundo, quia ejusmodi lex seu præceptum foret irrationabile & injustum: irrationabile, quia pro re levi obligaret ad poenam æternam; & necessitatem consequendæ salutis ac conservandæ Divinæ amicitia in re levi constitueret: Esset injustum, quia *alligaret onera gra-*

via & importabilia, Matth. 23. Tertio; quia neque lex naturalis, neque Divina in re levi graviter obligat. Quarto; quia talis lex non esset in ædificationem, sed destructionem, venenum boni communis, non antidotum. Quinto. Quis toleret à Principe poenam mortis imponi pro levi transgressionem? quòd ergo iniquum imponitur per gravem obligationem reatu poenæ æternæ? Quæ obijci possunt, in decursu diluuntur.

Certum est quinto. Si legislator suam intentionem graviter vel leviter obligandi sufficienter explicet, considerandam esse quantitatem materiæ; ita ut leges humane in gravi materia graviter, in levi leviter obligent; quia in omni lege requiritur aliquod determinativum, quo in particulari determinetur, an obligatio legi intrinseca, simulque imbibita lex nature, quæ jubentur obedire Superioribus justa præcipientibus, sit gravis & sub peccato mortali; an levis, & sub peccato veniali. Cum ergo in hac hypothese nihil aliud adsit determinativum, recurendum est ad gravitatem materiæ. Præterea legislator humanus, nisi aliud exprimat, præsumitur efficaciam legis ad mensuram capacitatis materiæ; sed materia est capax gravis obligationis.

Dices: In dubio benignior interpretatio est facienda: ergo si non constet de mente legislatoris, potiùs præsumendum est, leviter voluntate obligare, quàm graviter.

Respondeo negando suppositum; non enim hoc casu est proprie dubium de voluntate graviter obligandi: voluntas quippe absolute obligandi non supponit pro voluntate obligandi secundum quid, qualis est obligatio sub veniali, sed pro voluntate obligandi simpliciter. Causa quoque sufficienter applicata in materia capaci operatur effectum, quantum potest, nisi aliunde ipsius activitatis limitetur: atqui lex applicatur materiæ capaci gravis obligationis, neque limitatur à voluntate legislatoris, cui soli subest ipsius activitatis: ergo producit morem suum effectum obligationis, quantum potest; adeoque graviter obligat.

Cæterum levitas aut gravitas materiæ non semper attenditur penes intrinsecam prædicationem, quæ sub præceptum cadit: potest enim in ipsa legis materia alia reperiri gravitas vel levitas materialis, alia formalis. Materialis est, quæ accipitur ex latitudine proprii generis & objecti, sed quo materia præcepta vel prohibita continentur, e.g. comestio pomi intra genus comestionis, mixtio aqua modicissima cum vino in calice, mixtio generis mixtionis; brevis frequentatio allicipere personæ in genere familiaritatis & conversationis sunt levis materia. Formalis est, quæ sumitur ex habitudine, connexionem, & necessitate virtutem, vel finem à legislatore per se intentum, cum enim materia præcepta à legislatore applicentur tanquam medium ad obtinendum finem, se intentum: idcirco, sicut bonitas imperatoris formaliter est respectiva per ordinem & habitudinem ad finem; sic etiam gravitas & levitas materiæ formaliter desumenda est per ordinem ad finem à legislatore intentum, ut proinde materia in se gravis materialiter, fieri possit levis formaliter.

ter, eò quòd non habeat magnam & necessariam connexionem cum fine à legislatore per se intento. Ut si in aliqua Religione sit præceptum jejunandi in certis profestis, vicissim quoque materia levis fieri possit gravis formaliter ob magnam connexionem cum fine per se intento: unde comestio pomi prohibita Adamo non erat levis materia, quia abstinentia ab illo pomo erat imperata in protestationem debitæ subjectionis ad voluntatem Divinam, quo modo erat materia gravis formaliter. In sacrificio Missæ infusio aqua non est levis materia, quia ordinatur ad tremendum Sacrificium & Sacramentum Corporis Christi, mysticamque significationem ipsius: Frequentatio alicujus domus vel personæ non est levis materia, quando prohibetur ad evitandum grave peccatum, vel scandalum, cujus probabile periculum vel proxima occasio exinde incurritur.

Porrò triplex est finis præcipuus & ultimus legislatoris humani, ut observant Salmantic. hîc c. 2. p. 2. n. 24. Ecclesia per suas leges & canones præcipue intendit salutem animarum. Prælati Regulares per se primò intendunt observantiam votorum & studium perfectionis. Magistratus politici pacem, bonam conservationem & communem tranquillitatem Reipublicæ. Ideo præcepta valde necessaria ad virtutem charitatis, Religionis, justitiæ, votorumque observantiam, plerumque supponuntur habere gravem materiam, quæ verò non valde necessariò, sed remotè, & ad melius esse conducunt, censentur habere materiam levem.

§. II.

Possitne in gravi materia dari levis obligatio.

His positis adhuc dubitatur, possitne legislator humanus in materia gravi inducere obligationem levem sub culpa veniali, si illud sufficienter exprimat? Et quidem negativam tenent Tapia, Montefin. Bellarmin. Reginaldus, Azor, Vasquez, Becanus apud Salmantic. loc. cit. n. 19. Theologi S. Galli sect. 3. q. 1. & Augustinus à V. M. quam tenui in Thesib. de legibus c. 5. §. 4. Et ratio est primò. Non est in potestate legislatoris humani restringere obligationem juris naturalis: sed ex hypothesi, quòd legislator humanus prohibeat vel imperet materiam gravem, lex naturalis, quæ jubet obedire Superioribus juxta præcipientibus, concomitanter obligat in materia gravi: ergo legislator humanus non potest restringere obligationem juris naturalis: atqui ista in materia gravi est gravis: ergo non potest ab humano legislatore impediri quòd minus sit obligatio gravis in materia gravi.

Sed huic argumento à contraria parte occurrit: Esto, obligationem remotè radicari in lege naturæ, proxima tamen causa ipsius est voluntas præcipientis in materia ex se indifferente, & capaci vel nullius, vel gravis, vel levis obligationis. Sicut ergo lex naturalis nullo modo obligat, v.g. ad abstinentium à carnibus, quando legislator non vult obligare ad abstinentium, ita nec graviter obligabit, quando Superior non vult graviter, sed tantum leviter obligare: non enim lex naturalis graviter obligat ad parendum Superio-

ribus graviter non obligantibus. In forma igitur distinguitur major. Non est in potestate legislatoris humani restringere obligationem juris naturalis immediatè influentem, & independentem à voluntate præcipientis, concedo majorem; tantum remotè & mediatè influentem, ac dependentem ab intentione præcipientis, nego majorem: Et sic distinctà minore, negatur consequentia.

Ratio est secundò. Radix malitiæ mortalis, aut venialis non est voluntas Legislatoris, sed natura objecti, quæ si dicat gravem repugnantiam cum charitate & lege, fundat mortalem; si levem, fundat venialem malitiam. Unde nec Divina voluntas, quamvis liberrima in ferendis legibus, potest esse causa, ut in materia gravi potius sit levis, quam gravis obligatio: quia gravitas vel levitas malitiæ formaliter provenit ex gravi vel levi repugnantia cum recta ratione: sed transgressio Legis Divinæ in gravi materia habet gravem repugnantiam cum recta ratione: ergo transgressio legis Divinæ in gravi materia hoc ipso non potest prohiberi sub veniali peccato tantum.

Huic argumento obviat Clariss. D. Cleric. loc. cit. negando, quòd in materia indifferente radix malitiæ mortalis, aut venialis unice fundetur in natura objecti, sed tantum quòd habeat capacitatem gravis repugnantia cum lege & recta ratione, quòd autem actu graviter repugnet, id pendere ex arbitrio Legislatoris, quia materia indifferens ex objecto non est mala, nisi quia prohibita.

Verum non enervat vim argumenti responsio: quia tamen antecedenter ad obligationem materia legis sit indifferens, ut recipiat obligationem, vel non: non tamen est indifferens consequenter, ut recipiat gravem, vel levem obligationem, quia obligatio recipitur juxta modum objecti, quòd cum sit materia gravis, fit etiam obligatio gravis. Unde consequenter ad positam legis obligationem in materia gravi, eo ipso est obligatio gravis. Idque roboratur hac ratione. Proxima radix malitiæ in transgressione legis est ipsius inordinatio & repugnantia objectiva cum lege, sed posità obligatione in materia gravi non potest non resultare gravis inordinatio objectiva contra legem & rectam rationem: ergo eo ipso quòd imponatur materiæ gravi obligatio, exinde resultat proxima radix gravis malitiæ, & consequenter est obligatio sub mortali. Si respondeas: Minorem esse veram, posità gravi obligatione, non autem posità non gravi, respondes per id quòd est in questione: quid enim aliud contrahitur, quam utrum sit in potestate Legislatoris in materia gravi levem obligationem imponere? Neque placet, quòd admittit Suar. cit. c. 27. n. 10. *In his, quæ tantum sunt mala, quia prohibita, rationem peccati mortalis, aut venialis remote pendere à voluntate hominis, in quantum à voluntate hominis pendet ponere, vel non ponere præceptum prohibens, & ponere tale, vel tale præceptum: etsi enim obligatio ad aliquem actum ponendum, vel omittendum pendeat à voluntate hominis tanquam causâ, ipsa tamen inordinatio & repugnantia objectiva cum recta ratione, quæ reperitur in materia prohibita, estque radix proxima*